Samling af Afgørelser

DOMSTOLENS DOM (Femte Afdeling)

9. juni 2016 *

»Appel — karteller — artikel 81 EF — det spanske marked for vejanlægsbitumen — opdeling af markedet og prissamordning — uforholdsmæssig lang sagsbehandlingstid ved Den Europæiske Unions Ret — uforholdsmæssig lang sagsbehandlingstid ved Europa-Kommissionen — appel af sagsomkostningerne«

I sag C-616/13 P,

angående appel i henhold til artikel 56 i statutten for Den Europæiske Unions Domstol, iværksat den 27. november 2013,

Productos Asfálticos (PROAS) SA, Madrid (Spanien), ved abogada C. Fernández Vicién,

appellant,

den anden part i appelsagen:

Europa-Kommissionen ved C. Urraca Caviedes og F. Castillo de la Torre, som befuldmægtigede, bistået af avocat A.J. Rivas,

sagsøgt i første instans,

har

DOMSTOLEN (Femte Afdeling)

sammensat af formanden for Fjerde Afdeling, T. von Danwitz, som fungerende formand for Femte Afdeling, Domstolens præsident, K. Lenaerts, som fungerende dommer i Femte Afdeling, og dommerne D. Šváby (refererende dommer), A. Rosas og C. Vajda,

generaladvokat: N. Jääskinen

justitssekretær: A. Calot Escobar,

på grundlag af den skriftlige forhandling,

og idet Domstolen efter at have hørt generaladvokaten har besluttet, at sagen skal pådømmes uden forslag til afgørelse,

afsagt følgende

* Processprog: spansk.

Dom

1 I appelskriftet har Productos Asfálticos (PROAS) SA nedlagt påstand om ophævelse af Den Europæiske Unions Rets dom af 16. september 2013, PROAS mod Kommissionen (T-495/07, herefter »den appellerede dom«, EU:T:2013:452), hvormed Retten frifandt Kommissionen i det søgsmål, som appellanten havde anlagt med påstand om annullation af Europa-Kommissionens beslutning K(2007) 4441 endelig af 3. oktober 2007 om en procedure i henhold til artikel [81 EF] [sag COMP/38.710 – Bitumen (Spanien)] (herefter »den omtvistede beslutning«), for så vidt som den vedrører appellanten, og subsidiært om nedsættelse af den bøde, som appellanten blev pålagt.

Retsforskrifter

Forordning (EF) nr. 1/2003

2 Artikel 31 Rådets forordning (EF) nr. 1/2003 af 16. december 2002 om gennemførelse af konkurrencereglerne i artikel [81 EF] og [82 EF] (EFT 2003, L 1, s. 1) bestemmer, at »Domstolen har fuld prøvelsesret med hensyn til klager over beslutninger, hvorved Kommissionen fastsætter en bøde eller en tvangsbøde, [og at] den kan ophæve, nedsætte eller forhøje den pågældende bøde eller tvangsbøde«.

Retningslinjerne af 1998

3 Retningslinjerne for beregningen af bøder i henhold til artikel 15, stk. 2, i forordning nr. 17 og artikel [65, stk. 5, EKSF] (EFT 1998, C 9, s. 3, herefter »retningslinjerne af 1998«) angiver følgende i punkt 1, A, vedrørende vurderingen af overtrædelsens grovhed:

»A. Grovhed

Ved vurderingen af overtrædelsens grovhed skal der tages hensyn til overtrædelsens art, overtrædelsens konkrete indvirkning på markedet – når den kan måles – og det berørte markeds udstrækning.

Overtrædelserne klassificeres i tre kategorier, idet der skelnes mellem lidet alvorlige, alvorlige og meget alvorlige overtrædelser.

[...]

— Meget alvorlige overtrædelser:

Her drejer det sig hovedsagelig om horisontale begrænsninger såsom »priskarteller« og markedsopdelende karteller [...]

Påregnelig beløbsramme: 20 mio. [EUR] og derover.

[...]«

Sagens baggrund og den omtvistede beslutning

4 Sagens baggrund blev fremstillet i den appellerede doms præmis 1-89 og kan sammenfattes som følger.

5 Det af overtrædelsen omhandlede produkt er penetrationsbitumen, som er en bitumen, der ikke har været genstand for nogen viderebearbejdning, og som anvendes til opførelse og vedligeholdelse af veje.

6 Det spanske marked for bitumen omfatter dels tre producenter, koncernerne Repsol, CEPSA-PROAS og BP, dels importører, herunder koncernerne Nynäs og Petrogal.

7 Koncernen CEPSA-PROAS er en international børsnoteret koncern i energisektoren og tilstedeværende i flere lande. PROAS, et 100%-ejet datterselskab af Compañía Española de Petróleos (CEPSA) SA siden den 1. marts 1991, markedsfører den af sidstnævnte fremstillede bitumen og fremstiller samt markedsfører andre bitumenprodukter.

8 Efter en anmodning om bødefritagelse indgivet den 20. juni 2002 af et af selskaberne i BP-koncernen i medfør af Kommissionens meddelelse om bødefritagelse og bødenedsættelse i kartelsager (EFT 2002, C 45, s. 3, herefter »samarbejdsmeddelelsen af 2002«) blev der gennemført kontrolundersøgelser den 1. og den 2. oktober 2002 hos selskaberne i koncernerne Repsol, CEPSA-PROAS, BP, Nynäs og Petrogal.

9 Den 6. februar 2004 tilsendte Kommissionen de omhandlede virksomheder en første række af begæringer om oplysninger i medfør af artikel 11, stk. 3, i Rådets forordning nr. 17 af 6. februar 1962, første forordning om anvendelse af bestemmelserne i artikel [81 og 82 EF] (EFT 1959-1962, s. 81).

10 Ved telefax af henholdsvis 31. marts 2004 og 5. april 2004 indgav selskaber i Repsol-koncernen og PROAS en anmodning til Kommissionen i medfør af samarbejdsmeddelelsen af 2002, hvilken anmodning var ledsaget af en virksomhedserklæring.

11 Efter at have tilstillet fire andre begæringer om oplysninger til de omhandlede virksomheder indledte Kommissionen formelt en procedure, og i perioden fra den 24. til den 28. august 2006 tilstillede den de omhandlede selskaber i koncernerne BP, Repsol, CEPSA-PROAS, Nynäs og Petrogal en klagepunktsmeddelelse.

12 Den 3. oktober 2007 vedtog Kommissionen den omtvistede beslutning, hvorved den fastslog, at de 13 selskaber, som var adressater for beslutningen, havde deltaget i en række aftaler om opdeling af markedet og samordning af priserne på penetrationsbitumen i Spanien (bortset fra De Kanariske Øer).

13 Kommissionen fandt, at begge de påviste konkurrencebegrænsende foranstaltninger, dvs. horisontale aftaler om opdeling af markedet og prissamordningen, efter selve deres art henhørte under de alvorligste overtrædelser af artikel 81 EF, som ifølge retspraksis kan begrunde kvalificeringen som »meget alvorlige« overtrædelser.

14 Kommissionen fastsatte »udgangsbeløbet« for de bøder, som skulle pålægges, til 40 000 000 EUR under hensyntagen til overtrædelsens grovhed, værdien af det omhandlede marked vurderet til 286 400 000 EUR for 2001, som er det sidste hele år, hvor overtrædelsen fandt sted, og den omstændighed, at overtrædelsen var begrænset til salget af bitumen i én medlemsstat.

15 Kommissionen klassificerede dernæst de selskaber, som var adressater for den omtvistede beslutning, i forskellige kategorier defineret ud fra deres relative betydning på det omhandlede marked med henblik på anvendelsen af en differentieret behandling, således at deres reelle økonomiske evne til at forårsage alvorlig skade for konkurrencen blev taget i betragtning.

16 Repsol-koncernen og PROAS, hvis andele af det omhandlede marked udgjorde henholdsvis 34,04% og 31,67% for regnskabsåret 2001, blev klassificeret i den første kategori, BP-koncernen, med en markedsandel på 15,19%, i den anden kategori, og Nynäs-koncernen samt Petrogal-koncernen, hvis markedsandele udgjorde mellem 4,54% og 5,24%, i den tredje kategori. På dette grundlag blev »grundbeløbene« for de bøder, som skulle pålægges, tilpasset som følger:

— første kategori, for Repsol-koncernen og PROAS: 40 000 000 EUR

— anden kategori, for BP-koncernen: 18 000 000 EUR

— tredje kategori, for Nynäs-koncernen og Petrogal-koncernen: 5 500 000 EUR.

17 Efter forhøjelsen af bødernes »grundbeløb« ud fra overtrædelsens varighed, dvs. en periode på 11 år og 7 måneder med hensyn til PROAS (fra den 1.3.1991 til den 1.10.2002), fandt Kommissionen, at den bøde, som dette selskab skulle pålægges, skulle forhøjes med 30% på grund af skærpende omstændigheder, idet denne virksomhed havde været blandt de betydelige »drivkræfter« i det pågældende kartel.

18 Kommissionen besluttede ligeledes, at PROAS i henhold til samarbejdsmeddelelsen af 2002 havde ret til en bødenedsættelse på 25% af den bøde, som virksomheden sædvanligvis ville være blevet pålagt.

19 På grundlag af disse forhold blev CEPSA og PROAS in solidum pålagt at betale en bøde på 83 850 000 EUR.

Retsforhandlingerne for Retten og den appellerede dom

20 Ved stævning indleveret til Rettens Justitskontor den 20. december 2007 nedlagde appellanten påstand om annullation af den omtvistede beslutning, for så vidt som den vedrører appellanten og, subsidiært, nedsættelse af den bøde, som appellanten var blevet pålagt. Appellanten nedlagde desuden påstand om, at Kommissionen blev tilpligtet at betale sagens omkostninger.

21 Appellanten havde fremsat otte anbringender til støtte for søgsmålet.

22 Retten forkastede alle disse anbringender og frifandt derfor Kommissionen i det hele.

23 Kommissionen havde som modkrav nedlagt påstand om, at Retten under udøvelse af sin fulde prøvelsesret forhøjede størrelsen af den bøde, som blev pålagt PROAS, hvilket modkrav Retten ikke gav medhold i.

Parternes påstande

24 PROAS har i appelskriftet nedlagt følgende påstande:

— Den appellerede dom ophæves.

— Der træffes endelig afgørelse i sagen, uden at sagen hjemvises til Retten, og den omtvistede beslutning annulleres, eller subsidiært nedsættes størrelsen af den bøde, som PROAS blev pålagt.

— Subsidiært hjemvises sagen til Retten.

— Kommissionen tilpligtes at betale sagens omkostninger ved begge instanser.

25 Kommissionen har nedlagt følgende påstande:

— Appellen forkastes.

— Appellanten tilpligtes at betale sagsomkostningerne.

Appellen

26 Appellanten har til støtte for appellen fremsat fire anbringender.

27 Det første anbringende, der indeholder fire led, vedrører en tilsidesættelse af artikel 47 i Den Europæiske Unions charter om grundlæggende rettigheder (herefter »chartret«), artikel 261 TEUF og artikel 31 i forordning nr. 1/2003. Med det andet anbringende, som skal behandles først, har appellanten gjort gældende, at Retten fortolkede punkt 1, A, i retningslinjerne af 1998 urigtigt. Det tredje anbringende vedrører en tilsidesættelse af princippet om overholdelse af en rimelig frist. Det fjerde anbringende vedrører en tilsidesættelse af artikel 87, stk. 2, i Rettens procesreglement i den affattelse, der finder anvendelse på tvisten.

Det andet anbringende om en urigtig fortolkning af punkt 1, A, i retningslinjerne af 1998

Parternes argumenter

28 Med det første anbringende, der vedrører den appellerede doms præmis 129-135, 140-143, 149 og 439-442, har appellanten gjort gældende, at Retten har tilsidesat retssikkerhedsprincippet og ligebehandlingsprincippet samt appellantens ret til forsvar ved at fejlfortolke punkt 1, A, i retningslinjerne af 1998.

29 For det første er appellanten af den opfattelse, at det i overensstemmelse med dette punkts ordlyd og med målene med konkurrencepolitikken påhvilede Retten at undersøge, om Kommissionen ved fastlæggelsen af bødens grundbeløb havde taget hensyn til den pågældende overtrædelses indvirkning på markedet, eftersom denne indvirkning i nærværende sag kunne »måles«.

30 Retten tiltrådte imidlertid, at Kommissionen kvalificerede den omtvistede overtrædelse som en »meget alvorlig overtrædelse« i det nævnte punkts forstand og fastsatte bødens grundbeløb til det dobbelte af det minimumsbeløb, der er fastsat for sådanne overtrædelser, uden at vurdere indvirkningen af denne.

31 Herved undergravede Retten også Kommissionens forpligtelse til at overholde sine egne retningslinjer, gav sidstnævnte mulighed for at fravige sin tidligere afgørelsespraksis og tilsidesatte chartrets artikel 47 ved ifølge appellanten at ændre formodningen for, at karteller udgør meget alvorlige overtrædelser »alene på grund af deres art« til en afkræftelig formodning.

Domstolens bemærkninger

32 Med dette anbringende har appellanten kritiseret Retten for at have begået en retlig fejl ved at fastslå, at Kommissionen kunne kvalificere den omtvistede overtrædelse som »meget alvorlig« som omhandlet i punkt 1, A, i retningslinjerne af 1998 på grund af selve overtrædelsens art.

33 I denne forbindelse er det tilstrækkeligt at bemærke, at det i henhold til fast retspraksis følger af retningslinjerne af 1998, at de horisontale prisaftaler eller markedsopdelinger kan kvalificeres som meget alvorlige overtrædelser, alene på grund af deres art, uden at Kommissionen skal godtgøre overtrædelsens konkrete indvirkning på markedet (jf. i denne retning dom af 3.9.2009, Prym og Prym Consumer mod Kommissionen, C-534/07 P, EU:C:2009:505, præmis 75, af 24.9.2009, Erste Group Bank m.fl. mod Kommissionen, C-125/07 P, C-133/07 P og C-137/07 P, EU:C:2009:576, præmis 103, og af 8.5.2013, Eni mod Kommissionen, C-508/11 P, EU:C:2013:289, præmis 97).

34 Det er således med føje og uden at tilsidesætte retssikkerhedsprincippet og ligebehandlingsprincippet, appellantens ret til forsvar eller endda chartrets artikel 47, at Retten efter i den appellerede doms præmis 130 at have bemærket, at den omtvistede overtrædelse antog form af horisontale aftaler om

opdeling af markedet og prissamordning, og herefter i denne doms præmis 133 at have henvist til den retspraksis, der i det væsentlige er nævnt i denne doms foregående præmis, forkastede appellantens argumentation om, at Kommissionen ikke kunne kvalificere den omtvistede overtrædelse som en »meget alvorlig overtrædelse« som omhandlet i punkt 1, A, i retningslinjerne af 1998 uden at vurdere dennes indvirkning på markedet.

35 Følgelig skal det andet appelanbringende forkastes som ugrundet.

Det første anbringende om en tilsidesættelse af chartrets artikel 47, artikel 261 TEUF og artikel 31 i forordning nr. 1/2003

Det første anbringendes første og andet led vedrørende henholdsvis den urigtige gengivelse af de anbringender, som appellanten har gjort gældende, og en tilsidesættelse af retten til en effektiv domstolsbeskyttelse

– Parternes argumenter

36 Med det første anbringendes første led har appellanten gjort gældende, at Retten i den appellerede doms præmis 125, 127 og 140-142 gengav de anbringender, som appellanten havde gjort gældende, urigtigt. Retten fandt således for det første, at appellanten kun bestred kvalificeringen af den pågældende overtrædelse som en »meget alvorlig overtrædelse«, uden selvstændigt at bestride størrelsen af den bøde, som blev pålagt appellanten. For det andet fastslog Retten, at appellanten havde henvist til de særlige betingelser på det spanske marked som formildende omstændigheder og ikke som faktorer, der understreger overtrædelsens mindre omfang.

37 Derved gav Retten således ikke på noget tidspunkt appellanten mulighed for at bestride det grundbeløb for bøden på 40 000 000 EUR, som Kommissionen anvendte i den omtvistede beslutning, og appellanten fik således ikke lejlighed til at forsvare sig.

38 I denne henseende har appellanten inden for rammerne af det første anbringendes andet led, der vedrører den appellerede doms præmis 129-143, 149-160 og 439-446, også gjort gældende, at Retten ved ikke at foretage en selvstændig analyse af de argumenter, som appellanten havde fremført med hensyn til overtrædelsens grovhed, og ved blot at gøre Kommissionens vurderinger, således som de er indeholdt i den omtvistede beslutning, og denne institutions fortolkning af sine retningslinjer, til sine egne, har tilsidesat »sin forpligtelse til at foretage en fuld prøvelse af den omtvistede beslutning i overensstemmelse med artikel 261 TEUF og artikel 31 i forordning nr. 1/2003«.

39 Appellanten har anført, at Retten blot gentog det i den omtvistede beslutning anførte vedrørende overtrædelsens grovhed og geografiske omfang, skønt virksomheden havde bebrejdet Kommissionen, at afgørelsen ikke i denne henseende var tilstrækkelig begrundet. Appellanten har tillige anført, at Retten ikke i tilstrækkelig grad var bevidst om presset fra den spanske regering i nærværende sag, idet den navnlig i den appellerede doms præmis 138 fastslog, at dette pres blot udgjorde de nationale myndigheders billigelse af eller tolerance med overtrædelsen. Appellanten finder endvidere, at Retten begrænsede sig til at henvise til retningslinjerne af 1998 med hensyn til det omtvistede kartels konkrete indvirkning på markedet og anførte en irrelevant begrundelse med hensyn til justeringen af bødens grundbeløb.

40 Derudover undlod Retten at »efterprøve den [omtvistede] beslutning i forbindelse med udøvelsen af sin fulde prøvelsesret«.

41 Kommissionen har gjort gældende, at det første appelanbringendes første og andet led er åbenbart ugrundede.

– Domstolens bemærkninger

42 Det skal med hensyn til det første anbringendes andet led, som skal undersøges først, indledningsvis bemærkes, at systemet med retslig prøvelse af Kommissionens afgørelser vedrørende procedurerne i henhold til artikel 101 TEUF og 102 TEUF består i en legalitetskontrol af institutionernes retsakter, som er fastsat i artikel 263 TEUF, hvilken kontrol i henhold til artikel 261 TEUF og efter anmodning fra sagsøgerne kan suppleres af Rettens udøvelse af en fuld prøvelsesret vedrørende de sanktioner, som af Kommissionen pålægges på dette område (dom af 21.1.2016, Galp Energía España m.fl. mod Kommissionen, C-603/13 P, EU:C:2016:38, præmis 71).

43 Som Domstolen flere gange har haft lejlighed til at præcisere, omfatter den legalitetskontrol, der er fastsat i artikel 263 TEUF, samtlige elementer ved Kommissionens afgørelser vedrørende procedurerne i henhold til artikel 101 TEUF og 102 TEUF, med hensyn til hvilke Retten sikrer en grundig kontrol, såvel retligt som faktisk, i lyset af de af sagsøgerne rejste anbringender og henset til samtlige de oplysninger, som disse sidstnævnte har fremlagt, uanset om oplysningerne ligger forud eller efter den trufne afgørelse, og uanset om de forudgående er blevet fremlagt inden for rammerne af den administrative procedure eller for første gang i forbindelse med det søgsmål, der er anlagt for Retten, for så vidt som disse sidstnævnte oplysninger er relevante for kontrollen med lovligheden af Kommissionens afgørelse (dom af 21.1.2016, Galp Energía España m.fl. mod Kommissionen, C-603/13 P, EU:C:2016:38, præmis 72).

44 Til gengæld omfatter den fulde prøvelsesret, der er tillagt Retten, til forskel fra den legalitetskontrol, der er fastsat i artikel 263 TEUF, udelukkende fastsættelsen af bødens størrelse (dom af 21.1.2016, Galp Energía España m.fl. mod Kommissionen, C-603/13 P, EU:C:2016:38, præmis 76).

45 Det andet led af appellantens første anbringende, der vedrører en tilsidesættelse af artikel 261 TEUF og artikel 31 i forordning nr. 1/2003, må anses for at være rettet mod den omstændighed, at Retten ikke har udøvet sin fulde prøvelsesret vedrørende størrelsen af den i den omtvistede beslutning pålagte bøde.

46 Det må imidlertid fastslås, at Retten i den appellerede doms præmis 129-164 gav en detaljeret oversigt over de faktorer, som den tog hensyn til ved vurderingen af grovheden af den omtvistede overtrædelse, som Kommissionen lagde til grund i den omtvistede beslutning.

47 I denne forbindelse fastslog Retten for det første, at det var med rette, at Kommissionen havde kvalificeret den omtvistede overtrædelse som en »meget alvorlig overtrædelse« som omhandlet i punkt 1, A, i retningslinjerne af 1998.

48 Retten fastslog for det andet, at Kommissionen under alle omstændigheder med rette havde kunnet fastsætte størrelsen af grundbeløbet for den bøde, der blev pålagt PROAS, uden at skulle tage hensyn til kartellets konkrete indvirkning på det pågældende marked. Retten fandt i denne henseende, at appellanten ikke havde godtgjort, at dette marked ikke var af en national dimension. Retten tog endvidere hensyn til den samlede værdi af det spanske marked for penetrationsbitumen i løbet af 2001 og til de markedsandele, som PROAS rådede over på dette marked, og som udgjorde 31,67%.

49 Under hensyntagen til disse forhold fandt Retten i den appellerede doms præmis 158 endelig, at »selv hvis kartellets manglende konkrete indvirkning på det pågældende marked blev anset for bevist, ville dette ikke føre Retten til at ændre bødens størrelse«.

50 Begrundelsen i den appellerede doms præmis 439-446 kan heller ikke kritiseres for Rettens undladelse af at udøve sin fulde prøvelsesret. Retten har således givet en udførlig besvarelse af appellantens klagepunkter på baggrund af en argumentation for hvert klagepunkt. Dette gælder således for klagepunkterne om for det første den omtvistede beslutnings manglende begrundelse med hensyn til det omtvistede kartels manglende konkrete indvirkning på markedet, for det andet forvirringen hos

medlemmerne af kartellet med hensyn til aftalernes lovlighed, der blev fremkaldt af den indgriben, som den spanske stat skulle have foretaget, og for det tredje vurderingen af den respektive vægt af deltagerne i overtrædelsen på grundlag af deres omsætning i forbindelse med penetrationsbitumen.

51 Dernæst kan den omstændighed, at Retten i den appellerede doms præmis 157, 158 og 449 ved udøvelsen af sin fulde prøvelsesret vedrørende den bøde, der blev pålagt PROAS, desuden bekræftede flere af de elementer, der indgår i den vurdering, som Kommissionen foretog i den omtvistede beslutning, hvis lovlighed allerede er fastslået, ikke i sig selv karakteriseres som Rettens manglende udøvelse af sin fulde prøvelsesret (jf. i denne retning dom af 8.5.2013, Eni mod Kommissionen, C-508/11 P, EU:C:2013:289, præmis 99).

52 For så vidt som appellanten i øvrigt har bestridt den af Retten foretagne bedømmelse af beviserne med hensyn til presset fra den spanske regering, særligt fordi det af Retten betragtes som de nationale myndigheders simple billigelse af eller tolerance med overtrædelsen, bemærkes det, at det ifølge Domstolens faste praksis alene er Retten, der har kompetence til at fastlægge og bedømme de faktiske omstændigheder og i princippet til at bedømme de beviser, den har lagt til grund ved fastlæggelsen af de faktiske omstændigheder. Når disse elementer er blevet forskriftsmæssigt tilvejebragt, og de almindelige retsgrundsætninger og de processuelle regler om bevisbyrde og bevisførelse er blevet overholdt, er det alene Retten, der har kompetence til at vurdere, hvilken bevisværdi der skal tillægges de oplysninger, den har fået forelagt. Denne vurdering udgør ikke, medmindre beviserne er gengivet urigtigt, et retsspørgsmål, som er undergivet Domstolens prøvelsesret (dom af 20.1.2016, Toshiba Corporation mod Kommissionen, C-373/14 P, EU:C:2016:26, præmis 40).

53 Følgelig må det første anbringendes andet led forkastes, idet det delvist skal afvises og delvist er ugrundet.

54 Med hensyn til det første anbringendes første led om den angivelige urigtige gengivelse af de anbringender, som blev gjort gældende ved Retten, er argumentet om, at Retten med urette fastslog, at appellanten indskrænkede sig til at bestride kvalificeringen af den pågældende overtrædelse som en »meget alvorlig overtrædelse«, uden selvstændigt at bestride størrelsen af den bøde, som blev pålagt appellanten, irrelevant. Som det fremgår af denne doms præmis 48, begrænsede Retten sig således under alle omstændigheder ikke til at undersøge kvalificeringen af den pågældende overtrædelse som en »meget alvorlig overtrædelse«, men undersøgte endvidere fastsættelsen af grundbeløbet.

55 Det samme gælder for argumentet om, at Retten fastslog, at appellanten havde henvist til de særlige betingelser på det spanske marked som formildende omstændigheder og ikke som faktorer, der understreger overtrædelsens mindre grovhed. Idet Retten foretog en prøvelse af appellantens argumenter om de særlige betingelser på det spanske marked i forbindelse med vurderingen af de formildende omstændigheder, kan den således under alle omstændigheder ikke kritiseres for ikke at have undersøgt disse ved vurderingen af overtrædelsens grovhed (jf. dom af 5.12.2013, Solvay Solexis mod Kommissionen, C-449/11 P, ikke trykt i Sml., EU:C:2013:802, præmis 78 og 79).

56 Det følger heraf, at det første appelanbringendes første led må forkastes som irrelevant.

Det første anbringendes tredje led om en tilsidesættelse af ligebehandlingsprincippet

57 Med det første anbringendes tredje led har appellanten gjort gældende, at Retten tilsidesatte ligebehandlingsprincippet ved i den appellerede doms præmis 161-164 at fastslå, at Kommissionen kunne fravige sin tidligere afgørelsespraksis på konkurrenceområdet, således som den bl.a. fremgår af beslutning K(2008) 4090 endelig af 13. september 2006 om en procedure efter artikel [81 EF] [sag COMP/F/38 456 – Bitumen (Nederlandene)].

58 Det er i denne forbindelse tilstrækkeligt at bemærke, som Retten gjorde det i den appellerede doms præmis 161, at det fremgår af fast retspraksis, at Kommissionens tidligere afgørelsespraksis ikke udgør en retlig ramme for konkurrenceretlige bøder (dom af 23.4.2015, LG Display og LG Display Taiwan mod Kommissionen, C-227/14 P, EU:C:2015:258, præmis 67 og den deri nævnte retspraksis).

59 Heraf følger, at det første appelanbringendes tredje led må forkastes som ugrundet.

Det første anbringendes fjerde led om, at Retten ikke foretog en effektiv analyse af PROAS' specifikke vægt i den omtvistede overtrædelse og afviste de begærede foranstaltninger med henblik på sagens tilrettelæggelse

– Parternes argumenter

60 Med det første anbringendes fjerde led, der vedrører den appellerede doms præmis 209 og 215, har appellanten gjort gældende, at Retten dels begik en fejl ved med henvisning til, at det drejede sig om et nyt argument, ikke at have analyseret appellantens argument om, at den af Kommissionen anvendte metode til beregning af afsætningen kunne have forårsaget en kunstig forøgelse af appellantens vægt i kartellet, for så vidt som Kommissionen udelukkede andre karteldeltageres salg inden for koncernen og andre produkter end penetrationsbitumen.

61 Dels er appellanten af den opfattelse, at Retten begik en retlig fejl ved at afvise virksomhedens begæring om foranstaltninger med henblik på sagens tilrettelæggelse, som tilsigtede, at Kommissionen skulle pålægges at fremlægge dokumenter, som skulle give appellanten mulighed for at godtgøre, at Kommissionen have begået en fejl ved fastlæggelsen af PROAS' specifikke vægt i det pågældende kartel. Retten gjorde det derved umuligt for appellanten at gøre sin argumentation effektivt gældende.

62 Kommissionen har anført, at dette led af det første anbringende skal forkastes.

– Domstolens bemærkninger

63 Hvad angår appellantens klagepunkt om, at Retten ikke foretog en effektiv analyse af PROAS' specifikke vægt i den omtvistede overtrædelse, skal det fastslås, at klagepunktet er baseret på en fejlagtig læsning af den appellerede dom.

64 Det fremgår således af den appellerede dom, at Retten på underbygget måde forkastede dette klagepunkt. I denne forbindelse anførte Retten principalt i den appellerede doms præmis 204-208 grundene til, at det ikke for det regnskabsår, der udgjorde referencen i forbindelse med fastsættelsen af bødens grundbeløb, var muligt for Kommissionen at tage hensyn til Repsol-koncernens salg til Composán Distribución SA, og derudover i denne doms præmis 211-215, at appellanten ikke havde fremført nogen argumentation vedrørende andre selskaber, der indgår i denne koncern.

65 Selv hvis det antages, at Retten i den samme doms præmis 209 urigtigt fastslog, at den af appellanten i denne forbindelse fremførte argumentation var ny, anførte den inden for rammerne af den bedømmelse af de faktiske omstændigheder, som det alene tilkommer Retten at foretage, derfor i fornødent omfang grundene til, at den fandt, at Kommissionen ikke ved fastsættelsen af størrelsen af grundbeløbet for den bøde, der blev pålagt appellanten, havde tilsidesat proportionalitetsprincippet og ligebehandlingsprincippet.

66 Det skal med hensyn til Rettens afvisning af den af appellanten indgivne begæring om foranstaltninger med henblik på sagens tilrettelæggelse eller bevisoptagelse bemærkes, at det følger af fast retspraksis, at det i princippet alene tilkommer Retten at bedømme, om det er nødvendigt at supplere bevismaterialet

i de sager, der forelægges den til afgørelse (jf. i denne retning dom af 14.3.2013, Viega mod Kommissionen, C-276/11 P, ikke trykt i Sml., EU:C:2013:163, præmis 39 og den deri nævnte retspraksis).

67 Henset til Rettens tilstrækkelige begrundelse i den appellerede doms præmis 204-208 med henblik på at fastslå, at dokumenterne om Repsol-koncernens salg til Composán Distribución er uden betydning, er det af appellanten anførte vedrørende disse dokumenters eventuelle relevans for virksomhedens forsvar ikke i sig selv tilstrækkeligt til at godtgøre, at Retten ikke var i stand til at træffe afgørelse med fuldt kendskab til sagen. Det kan derfor ikke udledes af disse udsagn, at Retten havde en forpligtelse til at træffe foranstaltninger med henblik på sagens tilrettelæggelse eller bevisoptagelse (jf. analogt dom af 19.3.2015, Dole Food og Dole Fresh Fruit Europe mod Kommissionen, C-286/13 P, EU:C:2015:184, præmis 59).

68 Det følger heraf, at dette klagepunkt ligesom det første anbringendes fjerde led i sin helhed skal forkastes som ugrundet.

69 I betragtning af det ovenstående må det første appelanbringende forkastes.

Det tredje anbringende om en tilsidesættelse af princippet om overholdelse af en rimelig frist

Parternes argumenter

70 Med det tredje anbringende, der vedrører den appellerede doms præmis 372-400, har appellanten gjort gældende, at Retten dels begik en retlig fejl ved at fastslå, at den af Kommissionen gennemførte administrative procedure, der varede ca. fem år og fire måneder, var blevet afsluttet inden for en rimelig tidsfrist, og at princippet om god forvaltningsskik derfor ikke var blevet tilsidesat. Appellanten har i denne henseende gjort gældende, at rimeligheden af denne procedures varighed ikke kan fastslås på baggrund af Kommissionens overholdelse af den i forordning nr. 1/2003 fastsatte forældelsesfrist. Appellanten har også anført, at den uforholdsmæssigt lange varighed af denne procedure resulterede i pålæggelse af en højere bøde end den, som virksomheden ville være blevet pålagt, hvis proceduren var blevet afsluttet inden for en rimeligt frist, henset til den gradvise stramning af Kommissionens politik med hensyn til bøder for overtrædelse af konkurrencereglerne.

71 Dels har appellanten kritiseret Retten for den uforholdsmæssigt lange varighed af den retslige procedure – nemlig fem år og ni måneder – som ikke er begrundet i nogen usædvanlige omstændigheder.

72 Henset til, at kumulationen af procedurernes varighed – såvel den administrative procedure som den retslige procedure – overskrider 11 år, hvortil kommer varigheden af behandlingen af nærværende appel, har appellanten anmodet Domstolen om direkte at drage konsekvenserne af denne tilsidesættelse af principperne om overholdelse af en rimelig frist og om god forvaltningsskik ved at ophæve den appellerede dom og ved at afslutte sagen med henblik på at annullere den omtvistede beslutning eller subsidiært nedsætte bødens størrelse af denne grund, uden at tvinge virksomheden til at indbringe et erstatningssøgsmål for Retten.

73 Kommissionen har med hensyn til det anførte om en overskridelse af en rimelig frist inden for rammerne af såvel den administrative procedure som den retslige procedure gjort gældende, at det påhviler appellanten at indgive et erstatningssøgsmål ved Retten. Kommissionen har tilføjet, at appellanten under alle omstændigheder ikke har fremført noget forhold, som kan påvise, at varigheden af procedurerne ved Kommissionen og Retten, hver for sig eller samlet, var uforholdsmæssigt lang, henset til omstændighederne i det foreliggende tilfælde.

Domstolens bemærkninger

74 Det skal med hensyn til dette anbringendes første led, hvormed appellanten har gjort gældende, at Retten begik en retlig fejl ved at fastslå, at den administrative procedure var blevet gennemført inden for en rimelig frist, bemærkes, at selv om tilsidesættelsen af princippet om overholdelse af en rimelig frist kan begrunde annullation af en afgørelse, der er vedtaget efter gennemførelsen af en administrativ procedure efter artikel 101 TEUF eller 102 TEUF, fordi afgørelsen også indebærer en tilsidesættelse af den pågældende virksomheds ret til forsvar (jf. i denne retning dom af 21.9.2006, Nederlandse Federatieve Vereniging voor de Groothandel op Elektrotechnisch Gebied mod Kommissionen, C-105/04 P, EU:C:2006:592, præmis 42 og 43), kan Kommissionens tilsidesættelse af den rimelige frist for en sådan administrativ procedure, såfremt dette er godtgjort, ikke føre til en nedsættelse af den pålagte bødes størrelse (jf. i denne retning dom af 8.5.2014, Bolloré mod Kommissionen, C-414/12 P, ikke trykt i Sml., EU:C:2014:301, præmis 109).

75 I det foreliggende tilfælde skal det bemærkes, at Retten i den appellerede doms præmis 375-377 endeligt fastslog – hvilket appellanten i øvrigt ikke har bestridt i forbindelse med nærværende appel – at virksomheden ikke havde godtgjort, at udøvelsen af dens ret til forsvar kunne have været påvirket af grunde, der vedrører den angiveligt uforholdsmæssigt lange varighed af den administrative procedure.

76 Retten begik derfor ingen retlig fejl, da den forkastede appellantens anbringende om annullation af den omtvistede beslutning på grundlag af den angiveligt uforholdsmæssigt lange varighed af den administrative procedure.

77 I denne forbindelse er den omstændighed, at denne procedures uforholdsmæssigt lange varighed ifølge appellanten resulterede i pålæggelse af en højere bøde end den, som virksomheden ville være blevet pålagt, hvis denne procedure var blevet afsluttet inden for en rimelig frist, irrelevant som følge af denne argumentations rent spekulative karakter.

78 Appellantens argumentation herom må følgelig forkastes som ugrundet.

79 Hvad angår appellantens subsidiære påstand om nedsættelse af den bøde, som virksomheden blev pålagt, henset til den angiveligt uforholdsmæssigt lange varighed af den administrative procedure, bemærkes, som anført i denne doms præmis 74, at denne argumentation er irrelevant.

80 Det tredje anbringendes første led bør derfor forkastes.

81 Det skal med hensyn til dette anbringendes andet led, hvormed appellanten har gjort gældende, at Retten tilsidesatte virksomhedens ret til en rimelig sagsbehandlingstid, anføres, at en tilsidesættelse fra en af Unionens retsinstansers side af dens forpligtelse ifølge chartrets artikel 47, stk. 2, til at pådømme de sager, som den får forelagt, inden en rimelig frist, bør imødegås med, at der indbringes et erstatningssøgsmål for Retten, idet et sådant søgsmål i modsætning til det af appellanten hævdede udgør en effektiv afhjælpning. En påstand om erstatning for det tab, der er forårsaget af Rettens manglende iagttagelse af en rimelig sagsbehandlingstid, kan således ikke forelægges direkte for Domstolen inden for rammerne af en appel, men skal indbringes for Retten selv (jf. bl.a. dom af 10.7.2014, Telefónica og Telefónica de España mod Kommissionen, C-295/12 P, EU:C:2014:2062, præmis 66, af 9.10.2014, ICF mod Kommissionen, C-467/13 P, EU:C:2014:2274, præmis 57, og af 12.11.2014, Guardian Industries og Guardian Europe mod Kommissionen, C-580/12 P, EU:C:2014:2363, præmis 17 og 18).

82 Retten, der er kompetent i medfør af artikel 256, stk. 1, TEUF, og for hvilken der fremsættes et erstatningskrav, skal tage stilling til et sådant krav i en anden sammensætning end den, der behandlede den sag, som gav anledning til den procedure, hvis varighed kritiseres (jf. bl.a. dom af 10.7.2014, Telefónica og Telefónica de España mod Kommissionen, C-295/12 P, EU:C:2014:2062,

præmis 67, af 9.10.2014, ICF mod Kommissionen, C-467/13 P, EU:C:2014:2274, præmis 58, og af 12.11.2014, Guardian Industries og Guardian Europe mod Kommissionen, C-580/12 P, EU:C:2014:2363, præmis 19).

83 Når dette er sagt, kan Domstolen, når det, idet det ikke er nødvendigt, at parterne fremlægger yderligere oplysninger i denne henseende, er åbenbart, at Retten har begået en tilstrækkeligt kvalificeret tilsidesættelse af forpligtelsen til at pådømme sagen inden for en rimelig frist, fastslå dette (jf. bl.a. dom af 9.10.2014, ICF mod Kommissionen, C-467/13 P, EU:C:2014:2274, præmis 59, og af 12.11.2014, Guardian Industries og Guardian Europe mod Kommissionen, C-580/12 P, EU:C:2014:2363, præmis 20).

84 Dette er tilfældet i den foreliggende sag. Varigheden af proceduren for Retten, dvs. næsten fem år og ni måneder, hvilken navnlig omfatter en periode på næsten fire år og to måneder, der som anført af appellanten, og som det fremgår af den appellerede doms præmis 90-92, forløb uden nogen proceduremæssig foranstaltning, mellem afslutningen af den skriftlige forhandling og retsmødet, kan ikke forklares med arten eller kompleksiteten af sagen eller af dens sammenhæng.

85 Det følger imidlertid af de betragtninger, der er anført i nærværende doms præmis 81, at dette anbringendes andet led skal forkastes.

86 Følgelig må det tredje appelanbringende forkastes i det hele.

Det fjerde anbringende om en tilsidesættelse af artikel 87, stk. 2, i Rettens procesreglement i den affattelse, der finder anvendelse på retsforhandlingerne for Retten

87 Med det fjerde anbringende har appellanten gjort gældende, at Retten tilsidesatte artikel 87, stk. 2, i Rettens procesreglement i den affattelse, der finder anvendelse på tvisten, ved at pålægge PROAS at betale sagens omkostninger, selv om den, henset til, at de to parter ikke fik medhold i deres argumentation, burde have fordelt sagsomkostningerne mellem disse.

88 Det fremgår i denne forbindelse af fast retspraksis, at når alle de øvrige anbringender i en appelsag er blevet forkastet, må påstandene om, at Rettens afgørelse om sagsomkostningerne er retsstridig, afvises i medfør af artikel 58, stk. 2, i statutten for Den Europæiske Unions Domstol, hvorefter der ikke kan iværksættes appel alene til forandring af afgørelser om sagsomkostningerne eller om disses størrelse (jf. i denne retning kendelse af 13.1.1995, Roujansky mod Rådet, C-253/94 P, EU:C:1995:4, præmis 13 og 14, og dom af 2.10.2014, Strack mod Kommissionen, C-127/13 P, EU:C:2014:2250, præmis 151).

89 Da appellanten ikke har fået medhold i de første tre appelanbringender, skal det sidste anbringende om fordeling af sagens omkostninger herefter afvises.

90 Dermed bør appellen forkastes i det hele.

Sagens omkostninger

91 I henhold til procesreglementets artikel 184, stk. 2, træffer Domstolen afgørelse om sagens omkostninger, såfremt appellen forkastes.

92 I henhold til samme reglements artikel 138, stk. 1, der i medfør af reglementets artikel 184, stk. 1, finder tilsvarende anvendelse i appelsager, pålægges det den tabende part at betale sagens omkostninger, hvis der er nedlagt påstand herom.

93 Da Kommissionen har nedlagt påstand om, at PROAS tilpligtes at betale sagens omkostninger, og PROAS har tabt sagen, bør virksomheden pålægges at betale appelsagens omkostninger.

På grundlag af disse præmisser udtaler og bestemmer Domstolen (Femte Afdeling):

1) Appellen forkastes.

2) Productos Asfálticos (PROAS) SA betaler sagens omkostninger.

Underskrifter